

Pesniška ozemlja in ozvezdja

Nevin Birsa: *Skice krvi in zvezd*, spremna beseda Ciril Zlobec,
Ljubljana: Jutro, Nova Gorica: Branko, 2001

K štirinajsti knjigi pesmi Nevina Birse *Skice krvi in zvezd* je spremno besedo prispeval Ciril Zlobec. V tem tekstu z naslovom *Pesniški samohodec* Zlobec poudarja *prepoznavnost birsovske metaforike in doživljajsko raven* njegovih pesmi, v katerih "izreka misterij neizrekljivosti". K temu dodaja, da je Birsa "kot noben drug med nami", slovenski pesnik, "nepripriljen, nepatetičen sogovornik s kozmosom, v izvornem pomenu besede". S povedanim soglašam, čeprav se mi zdi, da metaforika tega zelo plodnega pesnika, čigar pesmi doslej, žal, niso bile vrednotene sorazmerno in primerno njihovi posebnosti in kvaliteti, preveč pogosto temelji na podobno zgrajenih, predvsem rodovniških sintagmah. Po drugi strani pa ga prav tovrstna metaforika pomaga ločevati od drugih sodobnih slovenskih pesnikov in nam razkriva sorodnost njegove poetike s poetiko nadrealistov. Nadrealisti so namreč pogosto in pogumneje kot pesniki pred njimi povezovali med seboj do takrat oddaljene besede ter z njihovimi nenavadnimi in nepričakovanimi stiki pri bralcih vzbujali ali prebujali ognjemet novih asociacij. Poleg tega je v Birsovem pesnjenju čutiti nekaj avtomatičnosti, značilne za nadrealizem, ki ne v času, ko je bil v ospredju pozornosti, posebno po zaslugi Bretonovih manifestov, ne pozneje ni veliko vplival na slovensko poezijo. Vsaj ne na način, na kakršnega je vplival na poezijo nekaterih evropskih narodov. Posebno tistih, ki so imeli bolj neposredne stike z medvojno francosko literaturo. Zdi se mi, da največ sledi poetike nadrealizma najdemo v poeziji Jožeta Udoviča, ki jo je prejel posredno, namreč prek poezije španskega pesnika Federica Garcie Lorce, ki jo je veliko prevajal. In v novejšem času v poeziji Nevina Birse, ki je na neki način soroden Udoviču.

Birsove pesmi so tudi v zadnji knjigi prepolne sintagem, kot so, recimo, *košare solz, konji jekla, vodometa solz, vogal dežja, preproga žagovine, kreda nespečnosti, sopara molka, lestev bolečin, oko življenja, mlin večnosti, krik ljubezni, trava upanja, herbarij vodá, stopnice krvi, križpotje upanja, mravljišče zvezd, levkociti noči* in, da ne naštevam, mnogih podobnih. Kljub morda njihovega odvečnemu številu, ki lahko moti sodobnega bralca, tudi tovrstne sintagme,

ki po drugi strani razkrivajo pesnikov ustvarjalni odnos do jezika, ne morejo zamegliti mnogih drugih vrednosti njegovih pesmi, v katerih je resnično veliko čudovitih pesniških podob ustvarjenih z besedami, ki se dobesedno lesketajo, žarijo in svetijo.

Na začetku knjige, v prvi pesmi, Birsa pravi: "Moja pesem / je tu, / da pronikne v kozmos." In ta ugotovitev ni le racionalna naloga, ki si jo je zadal pesnik, temveč tudi podzavestna in izhaja iz njegovega močnega občutenja kozmosa. Bodisi da gre za makro- ali mikrokozmos, ki sta enako objeta v neprozorno temo in skrivnostna. Ki se pogosto, tako kot v nekaterih, morda njegovih najboljših pesmih, zrcalita drug v drugem. Njegov pogled, ki skuša s svetlobo besed razsvetliti visoko in globoko temo nespoznanih daljav, ne spregleda pomena marsikatere podrobnosti vsakdanjega življenja, toda presega pesniško samovšečnost in nenehno ukvarjanje s samim seboj ter da vsemu v sebi in okrog sebe, iz česar je zgrajena njegova pesem, svojevrstno metafizično razsežnost. Ali kot po verzih "v čudežnih prisposodobah / je drhtelo veselje" pravi v pesmi z naslovom *Golo zatočišče neba*, v kateri našteva: "lepoto, / soj, življenje in vse, kar se skriva / v koreninah vida / in komaj zaznavnih daljav". *Tamkaj so vrata odprta* je naslov pesmi, v kateri k temu dodaja: "Globine so neizmerne, / dragocene ure / se dotikajo / vršičkov časa in smrti." In to križišče absolutnega prostora in časa, ki ne izbriše prepoznavnosti primorske pokrajine, v katero je pesnik najgloblje ukoreninjen, in križišče njegovega lastnega življenja z vsemi radostmi in bolečinami vred, pred katerimi se čuti obenem "šibek in močan", mu omogoča, da premosti brezno med srcem in zvezdami. Da se z mislijo napoti "onkraj časa, onkraj modrine, onkraj ljubezni" in se temu potovanju preda z odprtim srcem in tankočutno dušo. "Videl sem ta svet," pravi v istoimenski pesmi in dodaja: "skozi prizmo občutljivosti / so žuborele vode in se porajali ognji." In ne le vode in ognji, temveč še marsikaj bolj ali manj čudovitega. Ob tem si prizadeva "spremeniti neizgovorljivo v besedo". Oziroma: "Izreči besedo, / veliko dejanje črk in srca, / onkraj razuma in onkraj svetá." Zaveda se, da "je vse neizgovorljivo", da se je znašel "na križpotju neizgovorljivega, in zato večnega", kot tudi tega, da *vse, kar napiše, postane življenje*. Življenje minljivih in umrljivih ljudi, ki so, z njegovimi besedami povedano, "skoraj mrtvi" in hkrati "skoraj živi".

Samemu sebi, pa tudi bralcu, ki gre po njegovih stopinjah skozi ozemlja in ozvezdja poezije, na koncu pesmi *Razveseljuje me noč* reče: "Sprijazni se z vsem, / in umri!" In ta kratki in jedrnat stavek pove veliko o neizogibni človekovi usodi in življenjski poti, po kateri "tisoč ljubezni gre z nama, in tisoč smrti". Ljubezen je namreč za Birso protiteža smrti. To potrjuje število ljubezenskih pesmi, ki jih je doslej napisal in jim s knjigo *Skice krvi in zvezd* dodal nove, enako lepe in pretresljive. Erotične in ezoterične hkrati. Poleg drugačnih, krajših ali daljših, ki nam razkrivajo njegovo posrečeno ljubezen do jezika.

Josip Osti